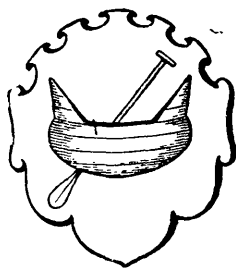

DZIENNIK

ZARZĄDU

M. ŁODZI

Redakcja i Administracja
Pl. Wolności 14, parter, tel. 28-00.
Administ. czynna od g. 9—12 w p.
Redakcja od godz. 2—3 po poł.

Ceny ogłoszeń: Zwyczajne: 1 kolumna — zł. 50.—; 1/2 kolumny — zł. 25.—; 1/4 kol. — zł. 15; 1/8 kol. — zł. 7.50. Drobne po 5 gr. za 1 wyraz najmniejsze ogłoszenie gr. 50.

Prenumerata: Miesięcznie zł. 1.—

Cena egzemplarza zł. 0.30.

Nr. 38 (517)

Łódź, dnia 17 września 1929 r.

Rok XI

Treść numeru: Sprawozdanie z działalności Wydziału Kanalizacji i Wodociągów w r. 1928. — Sprawozdanie z działalności Wydziału Plantacji Miejskich w r. 1928. — Kronika Miejska. — Z życia miast polskich. — Ogłoszenia.

Sprawozdanie

z działalności Wydziału Kanalizacji i Wodociągów w r. 1928.

I. Stan rozwoju budowy Kanalizacji Miejskiej na 31 grudnia 1928 r.

Budowa Kanalizacji Miejskiej rozpoczęta w 1925 r. według projektu W. H. Lindley'a doszła w czterech latach budowy do swego głównego celu, zakreślonego przez Zarząd Miejski, mianowicie do wykończenia głównych robót zamiejskich, stanowiących podstawę sieci kanałowej i umożliwiających korzystanie z obecnie budowanej sieci kanałów ulicznych.

Roboty te objęły budowę: Stacji Oczyszczania Ścieków na Lublinku; Rowu wylotowego ze Stacji do rzeki Ner; Głównego Kolektora od Stacji do połączenia kanałów przy skrzyżowaniu ul. Obywatelskiej z rzeką Karolewka; Kanału burzowego do rz. Karolewki i regulację rzeki Karolewki do Jasieni; Kolektora Nr. I od połączenia przy rz. Karolewce wzdłuż ul. Obywatelskiej do ul. Janiny, dla odwodnienia południowej części miasta; Kolektora Nr. II od połączenia przy rz. Karolewce wzdłuż ulicy Kwiecistej, szosy Karolewskiej do Kolei Kaliskiej — dla odwodnienia środkowej części miasta; pozostały do wybudowania Kolektor Nr. III, służyć mający dla odprowadzenia ścieków z północnej części miasta, przewidziany został do wykonania w roku 1929.

Równoległe z budowlami zasadniczymi prowadzona była rozbudowa sieci miejskiej, w szczególności zlewni Kolektora II, i do końca roku 1928 pokryto siecią kanałów, najgęściej zaludnioną dzielnicę środkową miasta, mianowicie ulice: Konstantynowską od Towarowej do Żeromskiego, Zawadzka od Żeromskiego do Piotrkowskiej, Południową od Piotrkowskiej do Wschodniej, Nowocegielnianą od Towarowej do Gdańskiej, Ce-

gielnianą od Gdańskiej do Magistrackiej, Zieloną od Leszno do Piotrkowskiej, Narutowicza od Piotrkowskiej do Składowej, 6-go Sierpnia od Towarowej do Piotrowskiej, Traugutta od Piotrkowskiej do Sienkiewicza, Andrzeja od 28 p. Strz. Kan. do Piotrkowskiej, Przejazd od Piotrkowskiej do Kilińskiego, Karolewską od Towarowej do Łąkowej, Podleśną od Łąkowej do Gdańskiej, Kopernika od Towarowej do Wólczańskiej, Zamenhoffa od Żeromskiego do Piotrkowskiej, Nawrot od Piotrowskiej do Kilińskiego, Nowo-Towarową od Parku Poniatowskiego do Karolewskiej, Towarową od Karolewskiej do Konstantynowskiej, Łąkową od Karolewskiej do Podleśnej, Leszno od 6 Sierpnia do Zielonej, 28 p. Strz. Kan. od Podleśnej do Nowocegielnianej, Zakątną od Podleśnej do 6 Sierpnia, Lipowa od Kopernika do Zielonej, Żeromskiego od Zamenhoffa do Nowocegielnianej, Mała od 6 Sierpnia do Zielonej, Gdańska od Zamenhoffa do Zawadzkiej, Wólczańska od Zamenhoffa do Zawadzkiej, Al. Kościuszki od Zamenhoffa do Zielonej, Al. Kościuszki zach. od Przejazdu do Zielonej (druga linja), Piotrkowska (wsch.) od Zamenhoffa do Pl. Wolności, Piotrkowska (zach.) od Nawrotu do Pl. Wolności (druga linja), Plac Wolności — całkowity (zbiornik), Wschodnia od Narutowicza do Południowej, Sienkiewicza od Nawrotu do Narutowicza, Kilińskiego od Nawrotu do Przejazdu, Piramowicza od Narutowicza do Cegielnianej, Skwerowa od Narutowicza do Cegielnianej, Pl. Dąbrowskiego (str. wsch.) od Narut. do Cegielnianej, Pl. Dąbrowskiego (str. zach.) od Narutowicza do Cegielnianej. Ogólna ilość wybudowanych kanałów w latach 1925 do 1928 wynosi:

Rok 1925	—	7.812 m. b.
„ 1926	—	8.984 m. b.
„ 1927	—	8.876 m. b.
„ 1928	—	16.406 m. b.
R a z e m		<u>42.078 m. b.</u>

Dla porównania ilości wybudowanych kanałów z projektem I Serji Robót Lindley'a podajemy tablicę Nr. 1 (str. 659) i poniżej cyfry sumaryczne projektu sieci, porównywując je z wykonanymi robotami:

Projekt Sieci przewiduje wykonanie:

Kanałów murowanych	74.151 m. b.	pojemności 110.426 m ³
Kanałów kamionkowych	44.629 m. b.	pojemności 5.171 m ³
Razem	<u>118.780 m. b.</u>	<u>pojemności 115.597 m³</u>

niezależnie od budowy rowu wylotowego, regulacji rzek, burzowców i budowli nadziemnych.

Wykonano w latach 1925—1928 sieci miejskiej:

Kanałów murowanych	24.480 m. b.	pojemności 43.294 m ³
Kanałów kamionkowych	14.882 m. b.	pojemności 1.661 m ³
Razem	<u>39.362 m. b.</u>	<u>pojemności 44.955 m³</u>
Dodatkowo: burzowiec	112 m. b.	pojemności 550 m ³
Regulacja Karolewki i rów wylotowy	2.604 m. b.	pojemności —
Ogółem	<u>42.078 m. b.</u>	<u>pojemności 45.505 m³</u>

TABLICA Nr. 1.

Zestawienie porównawcze ilości kanałów wykonanych w latach 1925, 1926, 1927 i 1928 z projektowanymi dla I serii robót kanalizacyjnych, względem długości i kubatury (w świetle).

RODZAJ KANAŁU	Powierchni. przekr. m ²	Projekt I Serji robót obejmuje:				Wykonano w lat. 1925, 1926, 1927 i 1928			
		Metrów bież.	0/0 0/0	Kubatury metrów sześci.	0/0 0/0	Metrów bież.	0/0 0/0	Kubatury metrów sześci.	0/0 0/0
I. Kanały murowane.									
a) Profil jajowy									
Klasa I średn. 60 x 110 cm.	0,50	17,321		8,861		2,076		1,038	
" II " 70 x 125 "	0,67	12,638		8,467		5,906		3,957	
" III " 80 x 140 "	0,86	5,105		4,390		1,091		938	
" IV " 90 x 160 "	1,0	6,814		7,495		4,758		5,234	
" V " 100 x 175 "	1,34	4,159		5,573		1,142		1,530	
" VI " 100 x 190 "	1,49	470		700		—		—	
" VI " 110 x 190 "	1,61	5,327		8,576		115		185	
" VII " 110 x 205 "	1,77	380		673		—		—	
" VII " 120 x 200 "	1,86	2,559		4,760		1,080		201	
" VI " 120 x 215 "	2,04	253		516		252		514	
" VIII " 130 x 210 "	2,12	1,028		2,179		745		1,579	
" IX " 140 x 220 "	2,40	1,700		4,080		—		—	
" X " 150 x 230 "	2,69	1,825		5,098		—		—	
" XI " 160 x 240 "	3,00	640		1,920		—		—	
" XII " 170 x 250 "	3,32	960		3,187		—		—	
" XIII " 180 x 260 "	3,66	490		1,793		—		—	
Razem profil I.	—	61,739	100	68,268	100	17,165	27,8	15,176	22,2
b) Profil gruszkowy									
średn. 120 x 150 cm.	1,41	1,245		1,755		1,409		1,987	
" 150 x 187,5 "	2,20	4,120		9,064		720		1,584	
" 200 x 250 "	3,92	2,530		9,919		2,011		7,883	
" 250 x 300 "	5,89	2,170		12,781		2,070		12,192	
Razem profil G.	—	10,065	100	33,518	100	6,210	62,1	23,646	70,6
c) Profil dzwonowy									
średn. 180 x 200 cm.	2,33	878		2,046		—		—	
" 200 x 200 "	2,68	100		268		100		268	
" 200 x 230 "	3,02	230		695		—		—	
" 240 x 240 "	4,05	549		2,223		725		2,936	
" 260 x 260 "	4,53	290		1,314		280		1,268	
" 320 x 320 "	6,98	300		2,094		—		—	
Razem profil Dz.	—	2,347	100	8,640	100	1,105	47,1	4,472	51,8
Razem kanałów murowanych	—	74,151	100	110,426	100	24,480	33,0	43,294	39,1
II. Kanały kamionkowe.									
Profil rurowy średnicy 25 cm.	0,05	3,355		168		425		21	
" 30 "	0,07	6,129		429		4,153		291	
" 35 "	0,10	11,473		1,147		2,961		296	
" 40 "	0,13	6,178		803		2,396		311	
" 45 "	0,15	17,494		2,624		4,947		742	
Razem kanałów kamionkow.	—	44,629	100	5,171	100	14,882	33,3	1,661	32,9
O g ó ł e m	—	118,780	100	115,597	100	39,362	33,1	44,955	38,8
Do powyższych kanałów dochodzą wykonane w latach 1925, 1926 i 1927									
1) Kanał burzowy średn. 320 x 200 cm.		4,91				112		550	
2) Rów wylotowy do rz. Neru						1,797		—	
3) Regulacja rz. Karolewki na długości						807		—	
Razem kanałów dodatkowych						2,716		550	
R a z e m						42,078 m.b.		45,505 m. ³	

TABLICA Nr. 2.
Wykonane kanały w roku 1928.

Odcinek budowy	P O Ł O Ż E N I E K A N A Ł U	Zaprojektowano na r. 1928		Wykonano w 1928 roku			
		Wymiar kanału	Długość w m. b.	Wymiar kanału	Kolektorów m. b.	Kanałów murowanych ulicznych	Kanałów rurowyczych ulicznych
II	1) Kolektor II na Nowotowar. od Karolewskiej do kanału z 1928 r.	Dz. 240 x 240 cm.	561	Dz. 240 x 240 cm.	558,36	—	—
	2) " " " od 6-go Sierpnia do Nowoprojektowanej	J 130 x 210 "	180	J 130 x 210 "	179,18	—	—
	3) " " " od Nowoprojektowanej do Nowocegieln.	J 120 x 200 "	180	J 120 x 200 "	180,04	—	—
	4) " " " od Nowocegielnianej do 1-go Maja	J 110 x 190 "	115	J 110 x 190 "	114,56	—	—
	5) " " " od 1-go Maja do Konstantynowskiej	J 100 x 175 "	165	J 100 x 175 "	165,61	—	—
IIa	1) Kanał II na Konstantyn. od Nowotow. do Zakątn.	J 90 x 160 "	1.239	J 90 x 160 "	—	1237,71	—
III	1) " " Traugutta od Piotrk. II do Sienkiew.	J 70 x 125 "	305	J 70 x 125 "	—	295,93	—
	2) " " Narutowicza od Piotrk. II do Wschodn.	J 70 x 125 "	180	J 70 x 125 "	—	178,66	—
	3) " " " od Wschodn. do Skwerow.	J 60 x 110 "	554	J 60 x 110 "	—	553,55	—
	4) " " " od Skwerowej do Składow.	R 45 cm. średn.	353	R 45 cm. średn.	—	—	352,85
	5) " " " od Narutow. do Traugutta	R 40 " "	214	R 40 " "	—	—	212,50
	6) " " " od Traugutta do Przejazdu	R 45 " "	358	R 45 " "	—	—	357,97
	7) " " " od Konstantyn. do Żeremsk.	J 90 x 160 cm.	223	J 90 x 160 cm.	—	229,12	—
	8) " " " od Żeremsk. do Zawadzki	J 90 x 160 "	170	J 90 x 160 "	—	176,89	—
	9) " " " od Zawadzkiej od Żeremskiego do Piotrk.	J 90 x 160 "	708	J 90 x 160 "	—	728,73	—
	10) " " " od Piotrk. do Wschodn.	J 90 x 160 "	185	J 90 x 160 "	—	194,79	—
	11) " " " od Gdańskiej od Zawa z k. do 1-go Maja	J 70 x 125 "	107	J 70 x 125 "	—	106,25	—
	12) " " " od 1-go Maja do Cegieln.	J 60 x 110 "	126	J 60 x 110 "	—	124,82	—
	13) " " " od Poludn do Kamiennej	J 60 x 110 "	120	J 60 x 110 "	—	119,84	—
IV	1) " " " od Nowocegieln od Towarow. do Gdańsk.	J 70 x 125 "	1.612	J 70 x 125 "	—	1612,83	—
	2) " " " od Cegieln. od Gdańskiej do Skwerowej	J 70 x 125 "	1.224	J 70 x 125 "	—	1229,81	—
	3) " " " od Skwerowej do Pl. Dąbrowskiego II	J 60 x 110 "	281	J 60 x 110 "	—	280,16	—
	4) " " " od Pl. Dąbrowskiego II do Trębackiej	R 45 cm. średn.	376	R 45 cm. średn.	—	—	372,71

V	5)	" " " Pl. Dąbrowsk. (wsch) od Cegielnianej do Narutowicza	R 40	"	230	R 40	"	—	—	226,30
	1)	" " " Al. Kościuszki (wsch.) od Zielonej do 6-go Sierpnia	R 30	"	206	R 30	"	—	—	207,90
	2)	" " " (wsch) od 6-go Sierpnia do Andrzeja	R 40	"	360	R 40	"	—	—	359,86
	3)	" " " (zach.) od Zielonej do 6-go Sierpnia	R 30	"	208	R 30	"	—	—	207,76
	4)	" " " (zach.) od 6-go Sierpnia do Andrzeja	R 35	"	360	R 35	"	—	—	359,87
	5)	" " " Małej od Zielonej do 6-go Sierpnia	R 45	"	205	R 45	"	—	—	204,39
	6)	" " " Wólczańsk. od Zielon. do 6-go Sierpnia	R 35	"	207	R 35	"	—	—	206,70
	7)	" " " " od 6 Sierpnia do Andrzeja	R 45	"	360	R 45	"	—	—	359,87
	8)	" " " Piotrkowskiej (wsch.) od Pl. Wolności do Traugutta	R 30	"	852	R 30	"	—	—	852,20
	9)	" " " " (zach.) od Pl. Wolności do 6-go Sierpnia	R 30	"	852	R 30	"	—	—	852,21
	10)	" " " Gdańskiej od Zielonej do Cegielnianej	R 35	"	233	R 35	"	—	—	226,93
	11)	" " " Zachodniej od Zielonej do Zawadzkiej	R 35	"	465	R 35	"	—	—	463,80
	12)	" " " Zeromskiego od 6-go Sierpnia do Zielonej	R 30	"	204	R 30	"	—	—	203,92
	13)	" " " " od Zielonej do Cegielnian.	R 45	"	232	R 45	"	—	—	231,76
Va	1)	" " " Wólczańsk. od Zielonej do Cegielnian.	R 35	"	233	R 35	"	—	—	232,47
	2)	" " " " od Cegieln. do 1-go Maja	R 40	"	125	R 40	"	—	—	125,05
	3)	" " " " od 1-go Maja do Zawadzkiej	R 25	"	107	R 25	"	—	—	106,67
	4)	" " " Pl. Dąbrowsk. od Cegieln. do Narutow.	R 40	"	230	R 40	"	—	—	229,94
	5)	" " " Skwerowej od Cegieln. do Narutow.	R 40	"	231	R 40	"	—	—	230,77
	6)	" " " 28 p. Strz. Kan. od 6-go Sierpn. do Ceg.	niewykonano	"	—	R 35	"	—	—	377,85
	7)	" " " Piramowicza od Cegieln. do Narutow.	R 40	"	231	R 40	"	—	—	230,91
	8)	" " " Montuszk. od Piotrk. do Sienkiewicza	R 45	"	304	R 45	"	—	—	—
	9)	" " " Wsch. bodniej od Narutow. do Cegieln.	R 45	"	233	R 45	"	—	—	232,79
	10)	" " " " od Cegieln. do Kamiennej	R 25	"	111	R 25	"	—	—	110,97
		R a z e m			16,315mln.			1197,75	7069,09	8138,95

Z e s t a w i e n i e p o r ó w n a w c z e.

Przewidziano w programie na 1928 r.	Kolektorów murowanych	1,201,00 m. b.	Wykonano w roku 1928	1,197,75 m. b.
	Kanałów murowanych ulicznych	7,034,00 "	" " " "	7,069,09 "
	Kanałów rurowych ulicznych	8,080,00 "	" " " "	8,138,95 "
	Ogółem projektowano na 1928 rok	16,315,00 m. b.	Wykonano w roku 1928	16,405,79 m. b.

Porównyując cyfry powyższe w stosunku procentowym otrzymamy dla sieci kanałów wynik, że w ciągu 4 lat budowy wykonano z projektu:

33,1% długości kanałów i 38,8% pojemności sieci, nie biorąc pod uwagę budowy nadziemnych i dodatkowych robót wymienionych w tabelach.

Całkowita wybudowana sieć kanałów pracuje już normalnie, odprowadzając ścieki deszczowe z ulic za pośrednictwem studzienek wpuštowych i ścieki z połączeń domowych.

Koszt netto wybudowanej sieci wyniósł w latach 1925—1928 sumę około 20 milionów złotych, niezależnie od kosztów ubocznych, procentów, budowy gospodarczych, procentów kapitału etc., etc.

II. PRZEBIEG ROBÓT W 1928 ROKU.

a) Budowa Kanałów.

Załączona tablica Nr. 2 wykazuje kanały wykonane w roku 1928 w ogólnej ilości:

Kolektory murowane	1.197.75 m. b.
Kanały murowane	7.069.09 m. b.
Kanały kamionkowe	8.138.95 m. b.

R a z e m 16.405.75 m. b., t. j.

cyfra przewyższająca dwukrotnie ilość kanałów wybudowanych w pojedynczych latach poprzednich.

Początkowo program robót na rok 1928 wynosił około **9.000 metrów**, był oparty na budżecie 5-miljonowym, a więc takim, jak w latach ubiegłych. Dzięki staraniom władz miejskich uzyskał Wydział w czerwcu 1928 r. znaczniejsze fundusze i mimo poważnych trudności wynikających z konieczności przystosowania organizacji robót do zwiększenia programu już w pełnym ich biegu, mimo trudności w braku materiałów, środków przewozowych i t. p. zwiększony **do 16.360 m. b.** program w zupełności wykonano, a nawet o kilkadziesiąt metrów przekroczono. Podana poniżej wydajność w pojedynczych miesiącach robót daje charakterystyczne cyfry:

Początkowy program robót:

Kwiecień — 341 m. b., Maj — 904 m. b., Czerwiec — 1515 m. b.

Zwiększony program robót.

Lipiec — 2.342 m. b., Sierpień — 2.222 m. b., Wrzesień — 2.482 m. b., Październik — 2.658 m. b., Listopad — 2.686 m. b., Grudzień — 1.256 m. b.

Należy przytem zaznaczyć, że pracę zwiększoną wykonano przy niezmiennym personelu nadzorczym, powiększając jedynie liczbę zatrudnionych robotników.

Budowa kanałów była do lipca prowadzona na czterech odcinkach, od lipca zwiększono liczbę odcinków do sześciu, wszystko niezależnie od osobnej Budowy Stacji Oczyszczania Ścieków na Lublinku.

Sama organizacja robót była niezmienną od 1927 r.; wykop, szalowanie, większość robót murarskich etc. wykonywano w akordzie, pozostałe roboty systemu dniówkowym.

Prowadzenie robót nie nasuwało większych trudności, poza niektórymi linjami prowadzonymi w gruncie kurżawkowym, lub zawierającym większe ilości wód podskórnych np. ul. Towarowa, Konstanyńska etc. względnie ulicami, gdzie biegną tramwaje, lub gdzie przy wąskich rozpiętościach jezdni jest silne napięcie ruchu ulicznego np. Cegielniana lub Narutowicza.

Odcinek II wykonał Kolektor na ul. Towarowej dług.	1.197.75 m. b.
Odcinek IIa wykonał kanał na ul. Konstanyńskiej dług.	1.237.71 m. b.
Odcinek III wykonał kanały na ulicach: Traugutta, Konstanyńskiej, Narutowicza, Sienkiewicza, Żeromskiego, Zawadzkiej, Południowej, Gdańskiej i Wschodniej dług.	3.632.90 m. b.
Odcinek IV wykonał kanały na ul. Nowocegielnianej, Cegielnianej, oraz Pl. Dąbrowskiego dług.	3.721.81 m. b.
Odcinek V wykonał kanały na Al. Kościuszki, Małej, Wólczańskiej, Piotrkowskiej, Gdańskiej, Zachodniej i Żeromskiego dług.	4.738.20 m. b.
Odcinek Va wykonał kanały na ul. Wólczańskiej, Pl. Dąbrowskiego, Skwerowej, 28 p. Strz. Kan., Piramowicza, Moniuszki i Wschodniej dług.	1.877.42 m. b.
	<u>Razem dług. 16.405.79 m. b.</u>

łącznie ze wszystkimi budowlami, połączeniami, włazami, wentylatorami i t. p.

b) Budowa Stacji Oczyszczania Ścieków na Lublinku

rozpoczęta w roku 1927, została dokończona w roku 1928 w następującym zakresie:

1) **Budowa Komory zasuw** nad rozgałęzieniem głównego kolektora 250/300 c/m w dwa 200/250 c/m, prowadzące do samej Stacji. Urządzenie mechaniczne komory składa się z dwóch zasuw każda wagi ok. 8.000 kg. umożliwiających pokierowanie ścieków w jedną lub drugą linię Stacji.

2) **Główny budynek Stacji Oczyszczania Ścieków** długości ok. 51 metrów, szerokości ok. 26 mtr. i wysokości średniej 15 mtr., a więc ok. 20.000 m³. Z zewnątrz budynek otynkowany „Terazytem”, wewnątrz cementem. Budynek jest pokryty „Eternitem” na żelaznej konstrukcji dachowej, wykonanie podłóg narazie jest betonowe, względnie mozaikowe. Ramy okienne, żelazne, drzwi dębowe, wewnątrz izolowane. Budynek posiada kompletną instalację kanalizacyjno-wodociągową, oraz elektryczną. Urządzenia Stacji mają układ następujący: z komory zasuw ścieki kierowane są do dwóch piaseczników, gdzie, dzięki zmniejszeniu szybkości przyprływu osadza się piasek i inne ciężkie zawiesiny. Nad piasecznikami ustawione są dwa elektryczne elewatory, które osadzone w dole piasek wyciągają na górę i wyładowują do wagonetek. W dolnym swym końcu piaseczniki rozdzielają się — każdy na 3 komory, w każdej komorze ustawione jest jedno sito ruchome. Każde sito składa się z 36 elementów, stanowiących razem taśmę bez końca o szerokości 2 metry. Każdy element składa się z ramy żelaznej, do której przymocowane są odpowiednio profilowane aluminiowe sztabki; światło otworu między sztabkami wynosi 8 mm. Sito znajduje się w stałym powolnym ruchu postępowym z dołu do góry. Wszystkie przedmioty lekkie, pływające w ściekach i przekraczające wymiar 8 mm. (papiery, kawałki kału, odpadki itd.)

przy przejściu ścieków przez sита zatrzymają się na nich, zostaną podniesione do góry ponad poziom podłogi i za pomocą specjalnego szczotkowego aparatu zebrane z powierzchni sit i stracone do poniżej stojącego przenośnika grabkowego, który je przetrzuca do wagonetek.

Po przejściu przez sита ścieki wpadają do ogólnego kanału zbiorczego, który na razie połączony jest z rowem wylotowym do Neru, w przyszłości zaś będzie miał połączenie z osadnikami, przeznaczonymi do wydzielania najdrobniejszych zawiesin ze ścieków.

Druga połowa budynku Stacji przeznaczona jest do pomieszczenia pomp, które obsługiwać mają przyszłe osadniki i oprócz hali maszyn mieści w sobie warsztaty, pomieszczenia biurowe, składy i magazyny do smarów.

Wszystkie urządzenia Stacji są zmechanizowane, dzięki czemu robotnicy zatrudnieni przy usuwaniu nieczystości, nie będą potrzebowali się do nich dotykać.

3) **Domki robotnicze.** Dla pomieszczenia stałego personelu robotniczego Stacji wybudowano w jej pobliżu 3 domki robotnicze każdy o pojemności 507 m³ i 2 budynki gospodarcze. W tych domkach znajduje się razem 7 mieszkań i 1 pokój rezerwowy. Domki są murowane, pokryte papą, mają kanalizację, wodociąg, elektryczne oświetlenie i małe przylegające ogródki, ogrodzone dla każdego pojedynczego mieszkania.

c) Roboty regulacyjne.

Ponieważ z roku ubiegłego pozostały tereny budowy głównego kolektora i kolektora Nr. I nieuregulowane, w początkach roku 1928 Odcinek II zajął się temi robotami. Splantowano teren głównego kolektora od Obywatelskiej do Stacji Lublinek, oraz teren II-go kolektora od połączenia do toru Kolei Kaliskiej na ogóln. dług. około 1.600 m. b. pod przyszłą szosę na Lublinek, oraz podniesiono poziom ulicy Obywatelskiej i wybudowano most na rz. Karolewce.

d) Budowa domu administracyjnego Wydziału przy ul. Narutowicza Nr. 65.

Po uzyskaniu z wiosną roku 1928 placu pod budowę rozpoczęto i wykończono do zimy 1928/29 r. budynek w surowym stanie pojemności około 11.000 m³. Cena m³ w surowym stanie wyniosła 26 złotych. Materiały dostarczył Wydział, robotę z konkurencji wykonała firma Nestler i Ferenbach pod dozorem Działu Gospodarczego Wydziału. W roku 1929 będzie budynek wykończony i w jesieni 1929 roku Wydział ma zamiar przenieść się do nowej siedziby.

e) Roboty pomocnicze.

Dla potrzeb budowy Wydział prowadzi:

1) **Kopalnię piasku** na Polesiu Konstantynowskiem z odkrywki ok. 15 mtr. głębokości.

Wydobyto w roku 1928 piasku murarskiego	8.243 m ³
Wydobyto w roku 1928 piasku brukarskiego	2.988 m ³

Razem 11.231 m³

przyczem koszt 1 m³ piasku murarskiego b. drobnego kalkulował się na 6 zł. 50 gr. Piasek ten był dostarczany w miarę potrzeby na poszczególne odcinki robót i dla Betoniarni.

2) **Betoniarnia.** Mała początkowo fabryczka, pracująca jedynie dla potrzeb własnych, została w roku bieżącym znacznie powiększona i zaspokajała swemi wyrobami wszystkie w tym zakresie potrzeby Magistratu. W związku z tem rozszerzono Betoniarnię o nowy budynek fabrykacyjny rozmiaru 40×15 m., mały domek na Biuro, oraz wybudowano wodociąg zasilany wodą, wypompowywaną z kopalni piasku, i wybrukowano nową drogę do Składu Betoniarni.

Produkcja Betoniarni wyniosła w roku 1928 — **78.210 sztuk** o kubaturze ogólnej 3.132 m³, z czego dostarczono dla Magistratu 68.749 sztuk, resztę zaś zużyto w Wydziale.

Jako główne artykuły fabrykowane były:

Krawężniki chodnikowe	43.654 szt.
Płyty i półpłyty chodnikowe	26.034 „
Rury od 20—100 c/m dla budowy Starych Kan. etc.	3.445 „
Słupki parkanowe i do reperów	1.233 „
Studzienek deszczowych kompletnych	107 „
Pokryw do wpustów	2.424 „
i różnych innych wyrobów	1.313 „
	<hr/>
	78.210 szt.

Dla wykonania powyższych wyrobów zużyto — 1363,5 tonn cementu, 3006 m³ piasku i 418 m³ żwiru. Ogólna wartość produkcji Betoniarni wyniosła ok. 400.000.— złotych.

III. EKSPLOATACJA SIECI KANAŁOWEJ.

Eksploatacja Sieci została rozpoczęta jeszcze w roku 1927. W roku sprawozdawczym utworzony został Urząd „Inspekcji Sieci” mający za zadanie konserwację istniejących kanałów oraz dozór nad wykonywaniem połączeń domowych. Inspekcja Sieci na razie znajduje się jeszcze w stanie zaczątkowym. Składa się tylko z Inspektora Sieci i 6—8 stałych robotników, zajętych czyszczeniem kanałów i studzienek ulicznych.

a) Inspekcja i konserwacja sieci kanałowej.

Inspekcja przyjęła z Działu Budowy do eksploatacji do 31.12. 1928 r.

Kanałów murowanych	—	22.333.46 m. b.
Kanałów kamionkowych	—	14.396.91 m. b.
	Razem	<hr/> 36.730.37 m. b.

Na tej długości znajdują się następujące specjalne budowle i urządzenia kanalizacyjne:

Połączeń kanalizacyjnych — 26, rozgałęzień kanałowych — 4, bocznych wejść — 75, włazów — 300, Śniegowców — 8, wentylatorów — 602, drzwi do przemywania — 56, zasuw pełnoprofilowych — 9, zasuw półprofilowych — 16, klap do przemywania dla kan. kamionkowych — 102, oraz studzienek deszczowych dla rynsztoków — 137 sztuk.

Czyszczenia kanałów dokonywa brygada złożona z 9 robotników, perjodycznie myjąc kanały dla przeciwdziałania pleśni, oczyszczając wentylatory i włazy, lakiując części żelazne etc.

Osadniki studzienek deszczowych czyścił tabor prywatnego przedsiębiorcy, ponieważ własny tabor Wydziału złożony z dwóch specjalnych wozów dopiero uruchomiony w 1929 roku.

b) Połączenia domowe.

Przyłączanie posesji do kanałów, narazie zupełnie dobrowolne, rozwijało się w roku 1928 nader powoli. Powody tego leżą z jednej strony w małym uświadomieniu obywateli o korzyściach korzystania z regularnego połączenia z kanałami i z braku środków pieniężnych.

Wprowadzenie rygorów i przymusu, przewidziane w związku z budową ulepszonych bruków, oraz w „Przepisach o skanalizowaniu nieruchomości m. Łodzi” niewątpliwie zwiększą ilość połączeń, przyczem niezależnie od tego zrozumienie interesów własnych skłoni wielu właścicieli nieruchomości do wykonania połączeń.

W roku 1928 połączono z kanałami 19 nieruchomości, wliczając w tę liczbę jedną, w której ukończenie robót było w zimie 1927/28 roku. Pozatem prowadzi się robotę w dalszych 5 nieruchomościach, które będzie można wczesną wiosną połączyć z kanałami.

Sieć kanalizacyjna wraz ze studzienkami ulicznymi i przyłączonemi do nowej sieci instalacjami domowymi wytrzymały wyjątkowo ostrą i długotrwałą zimę tegoroczną bez żadnych szkód.

IV. KONSERWACJA i ROZBUDOWA SIECI STARYCH KANAŁÓW.

a) **Roboty budowlane.** Utrzymanie sieci starych kanałów wymagało nadal pieczy Wydziału, szczególnie dla krańców miasta, gdzie wprowadzenie nowej sieci kanałowej będzie dopiero w późniejszym czasie skutecznione. Stan tej sprawy pociąga za sobą konieczność nie tylko utrzymywania tam istniejącej sieci, ale i zgodnie z decyzją Komitetu Budowy rozbudowy kanałów starych, oczywiście tylko poza granicami I Serji robót kanalizacyjnych i tylko w miarę prawdziwej konieczności.

Natomiast stare kanały, położone przy tych ulicach, które już posiadają nowe kanały, będą kolejno likwidowane. Np. w roku 1929 przewiduje się skasowanie starych kanałów na ulicach Narutowicza, 6-go Sierpnia i Zielonej.

W roku 1928 wybudowano na starej sieci nast. kanały:

1) Murowany na ul. Pomorskiej	164×85 c/m dług.	38 m. b.
2) Betonowy rurowy na ul. Cymera do rzeki Bałutki 100 c/m śr. dług.		68.00
Betonowy rurowy na ul. Brzezińskiej do rz. Bałutki 100 c/m śr. dług.		46.00
Betonowy rurowy na ul. Zgierskiej do rz. Bałutki 100 c/m śr. dług.		440.00
Betonowy rurowy na ul. Zgierskiej od Chrobrego do Teppera 60 c/m śr. dług.		292.00
Betonowy rurowy na rz. Bałutce od Nowaka do Cymera 50 c/m śr. dług.		123.00
Betonowy rurowy na ul. Krótkiej do Lutomińskiej 50 c/m śr. dług.		81.00
Betonowy rurowy na ul. Teppera do Zgierskiej 30 c/m śr. dług.		102.—
Betonowy rurowy na ul. Jasnej do Zgierskiej 30 c/m śr. dług.		148.—
		1310 m. b.

	Z przeniesienia	1310 m. b.
3) Drewniany na rz. Łódce 445×330 c/m		14 m. b.
4) Regulacja rowu otwartego pomiędzy Pomiejską i Dąbrowską 115×60 c/m		320 m. b.

Razem dług. 1682 m. b.

i 5) Studzienek deszczowych ustawiono 29 sztuk.

W porównaniu ze stanem na 1. I. 1928 r. dają powyższe cyfry wyniki następujące:

	Kanały murowane	Kanały betonowe	Kanały drewniane i rowy ure- gulowane	Studzienki uliczne
Ilość na 1. I. 1928 r.	2.230 m. b.	17.570 m. b.	11.390 m. b.	226 sztuk
Wybudowano w r. 1928	38 m. b.	1.310 m. b.	334 m. b.	29 sztuk
Razem na 31.12. 28 r.	<u>2.268 m. b.</u>	<u>18.880 m. b.</u>	<u>11.724 m. b.</u>	<u>255 sztuk</u>

b) Opłata Kanałowa.

Istniejące stare kanały obsługują 125 połączeń domowych, opłacających miastu opłatę kanałową. Dochody z tej opłaty wyniosły w roku 1928 sumę zł. 21.642.75.

V. DZIAŁ GOSPODARCZY.

Dział Gospodarczy obejmował swą pracą następujące czynności: a) Wyładunek, magazynowanie i transport materiałów budowlanych, b) Roboty warsztatowe, c) Roboty budowlane.

a) Wyładunek, magazynowanie i transport materiałów budowlanych.

Praca Działu Gospodarczego stała w roku bieżącym pod znakiem intensywności zwiększonej do 70% w stosunku roku ubiegłego, przy niezmiennych warunkach lokalnych. Zwiększona praca wymagała nadzwyczaj drobiazgowego przemyślenia organizacji, dla wykorzystania środków materialnych i siły ludzkiej. Charakterystyczne są cyfry porównawcze tonnażu ładunków w latach 1925—27 w porównaniu z rokiem 1928.

W roku 1925 nadeszło na D. G.	1.980 wagonów	ok. 29.160 tonn materj.
W roku 1926 nadeszło na D. G.	1.672 wagonów	ok. 25.500 tonn materj.
W roku 1927 nadeszło na D. G.	1.646 wagonów	ok. 27.260 tonn materj.
W roku 1928 nadeszło na D. G.	2.609 wagonów	ok. 43.800 tonn materj.

Jako ilustrację znacznie zwiększonej w lipcu roboty podajemy: że przeciętna ilość wagonów nadchodząca miesięcznie na D. G. wynosiła od 150—300 wagonów, przyczem ostatnia cyfra była już wyjątkowo wysoka. Natomiast w roku 1928 w lipcu nadeszło na D. G. 515 wagonów, w sierpniu i wrześniu ok. 450 wag.

Z najważniejszych materiałów nadeszło na D. G. w roku 1928: cegły — 33.300 tonn, cementu — 3.880 tonn, kamionek — 2.370 tonn, drzewa — 940 tonn, różnych materiałów — 3.310 tonn. Ogółem 43.800 tonn.

Wyładunek i związane z tem czynności np. podstawianie, wzgl. przetaczanie wagonów, sortowanie cegły, oraz jej magazynowanie były dokonywane wyłącznie w akordzie. Przeciętna wydajność pracy 1-dniow-

ki roboczej wynosiła 1.200 kg., podczas gdy w roku 1927 — 900 kg. Wy-
syłka materiałów na roboty była wykonywaną trakcją mechaniczną, t. j.
pociągi wagonetek materiałowych były do granic miasta doprowadzone
tramwajami towarowymi i dalej na lini kolejkowej Wydziału prowadzone
na roboty lokomotywą własną. Drugim systemem transportu był trans-
port konny, wykonywany dla robót miejskich w akordzie i w dniówce.

Niezależnie od powyższych transportów materiałowych kolejka
Wydziału transportowała piasek i żwir na roboty i dla budowy kolejki,
oraz robotników na budowę Stacji Oczyszczania z górnego Rynku do
Lublinka i z powrotem.

Cyfry działalności transportu z Działu Gospodarczego na roboty:
Transport mechaniczny materiałów obejmował ilość — 13.785 tonn
Transport konny materiałów obejmował ilość — 21.940 tonn

Kolejka przewiozła w roku 1928:

Transportów materiałowych Działu Gospodarczego z Górnego Ryn-
ku do Lublinka — ok. 8.700 tonn, żwiru, piasku, balastu i ziemi — 20.000
tonn, ludzi w obie strony — ok. 100.000.

b) Roboty warsztatowe.

Warsztaty Wydziału wykonywały roboty stolarskie, ciesielskie,
ślusarskie, kowalskie, tokarskie, szwejsowanie, oraz smolarnię. Zada-
niem warsztatów było wykonywanie nowego inwentarza, wzgl. jego uzu-
pełnianie i remonty.

Najważniejszy nowy inwentarz wykonany w 1928 r. w warsztatach
był następujący:

Zastawy uliczne — 10 sztuk, formy do betonów — 27 sztuk, mebli
do kantorków — 43 sztuki, wózków ręcznych — 3 sztuki, trzonek do
młotów — 5493 sztuki, łat niwelacyjnych — 7 sztuk, magazynów do ce-
mentu — 2 szt., magazynów przenośnych — 2 szt., kantorków — 2 szt.,
wiader żelaznych — 20 szt., pierścieni tunelowych — 8 szt. i różnych wy-
robów — 500 sztuk.

Remont główny był dokonany dla:

Klamer ciesielskich — 6630 szt., taczek drewnianych i żelaznych —
255 szt., kar przenośnych — 184 szt., wind — 150 szt., kubłów do wind —
513 szt., parowóz — 1 szt., wagonetek i wywrotek — 50 szt., pomp elek-
trycznych — 28 szt., pomp ręcznych — 22 szt., bloków do wind — 150 szt.

Smolarnia dostarczyła dla budowy kanałów rurowych 26.050 kg.
kitu asfaltowego i 6.150 kg. sznura smołowcowego.

Poniżej podajemy najważniejszy posiadany inwentarz Wydziału:

1. Materiał kolejowy.	Bocznic normalnotorowa	460 m. b.
	Tor kolejowy 100 cm. rozpiętości	8502 m. b.
	„ „ 60 „ „	2608 m. b.
	Lokomotywa 100 „ „	1 szt.
	Wagonów 100 „ „	53 „
	Wywrotek 60 „ „	44 „

2. Materiał elektryczny i pompy.

Sieć elektryczna na robotach	19591 m. b
Pomp elektrycznych	32 szt.
„ ręcznych	30 „

3. Warsztaty. Aparat do spawania, gryzarka, piła cyrkularna, piła wahadłowa tokarnia, wiertarka i t. p.			
4. Inwentarz roboczy.	Kantorków . . . 18 sztuk	Kafar parowy . . . 1 sztuk	
	Bud stróżowskich 12 ..	.. ręcznych . . . 6 ..	
	Cementbud . . . 15 ..	Taczek . . . . . 530 ..	
	Magazynów . . . 14 ..	Wiader żelaznych 251 ..	
	Wind . . . . . 213 ..	Dźwigów . . . . . 7 ..	
	Bloków . . . . . 199 ..	Zastaw ulicznych . 72 ..	
	Kubłów . . . . . 504 ..	i setki innych drobnych przed- miotów i narzędzi.	

Wartość inwentarza roboczego niezależnie od posiadanych nieruchomości, budynków, magazynów i t. p. wynosi wyżej 500.000.— złotych.

c) Roboty budowlane.

Najpoważniejszą robotą budowlaną Działu Gospodarczego był dozór nad budową domu administracyjnego Wydziału przy ul. Narutowicza Nr. 65, wymienioną już uprzednio w paragrafie II. d. Dział Gospodarczy dostarczył na budowę potrzebne materiały budowlane, bieżąco kontrolował roboty i sprawdzał rachunki za robociznę.

Drobne roboty budowlane polegały na remontach budowli istniejących i t. p.

VI. ADMINISTRACJA i ORGANIZACJA WYDZIAŁU.

a) Komitet Budowy.

Na czele Wydziału stał Komitet Budowy w składzie niezmiennym od roku: Przewodniczący Komitetu Prezydent B. Ziemięcki i członkowie: wiceprezydent St. Rapalski, wiceprezydent dr. Wieliński, inż. Wojewódzki, senator Danielewicz, r. Milman, r. Ewald, r. dr. Rosenblatt, inż. Szuster i p. A. Walczak.

Komitet odbył w ciągu 1928 roku 3 Posiedzenia Plenarne i 2 Komisji Finansowej, decydując we wszystkich zasadniczych sprawach Budowy: Budżetu i programu robót na rok 1928 łącznie z zatwierdzeniem wszystkich głównych zamówień i stawek płac robotniczych, Projektu „Przepisów o skanalizowaniu nieruchomości m. Łodzi”, stopniowej likwidacji sieci Starych Kanałów, spraw dzierżawy gruntów Wydziału, zatwierdzenia bilansu za rok 1927 i t. p.

b) Sekretariat Wydziału.

1) **Ogólne.** Sekretariat Wydziału obejmował pracą następujące agendy: Sprawy Komitetu Budowy oraz Komisji Finansowej, sprawy administracyjne, organizacyjne, budżetowe, przyjmowanie napływającej korespondencji, jej załatwianie, redagowanie odpowiedzi, ekspedycję poczty, sprawy personalne, kartoteki urzędników, pracowników umysłowych oraz robotników dniówkowych i akordowych, wypłatę pensji urzędnikom i pracownikom umysłowym, sprawy urlopowe i kontrola list płacy. Następnie sprawy handlowe, konkurencje, redagowanie zamówień i umów z dostawcami, pobór opłaty kanałowej od połączeń i t. p. Ogółem było w 1928 r. w Sekretarjacie 5.424 spraw wchodzących i 3.363 wychodzących, czyli łącznie 8.787 wobec 6.953 w roku 1927.

2) Sprawy handlowe i ceny.

Podajemy cyfry zakupu głównych materiałów budowlanych w roku 1928. Kupiono:

Cegły	7.400.000 sztuk na sumę około zł.	800.000.—
Cementu	3.300 tonn na sumę około „	300.000.—
Drzewa	1.300 m ³ na sumę około „	160.000.—
Kamionek	55.000 sztuk na sumę około „	1.000.000.—
Urządzenia dla Stacji Oczyszczania	„	600.000.— i t. p.

Ceny materiałów w roku 1928 wykazały ogólny wzrost w stosunku do lat ubiegłych:

Materiały:	Cena.	1925 r.	1926 r.	1927 r.	1928 r.
Cegła prosta	1.000 szt.	36—40 zł.	40—45 zł.	43—50 zł.	75—85 zł.
Cement	100 kg.	4.70 zł.	6—6.30 zł.	8.02—8.75 zł.	8.02—8.75
Drzewo rżnięte (bale i deski)	1 m ³	51—61 zł.	56—68 zł.	90—100 zł.	115—140 zł.
Drzewo kantówka	1 m ³	40.— zł.	45—49 zł.	70—75 zł.	85 zł.
Kamionki rury (45 c/m śr.)	1 szt.	24.50 zł.	28.30 zł.	25.70 zł.	25.70 zł.
Kamionki spody (VI—VII Kl.)	1 szt.	16.70 zł.	18.90 zł.	16.30 zł.	16.30 zł.

Ceny powyższe rozumieją się loco fabryka, wzgl. tartak, jedynie cena cementu jest podaną loco Łódź.

Tablica powyższa wskazuje na podrożenie materiałów w stosunku do roku 1925 o 150—200% na materiałach krajowych, jedynie cena kamionek pozostała bez zmiany, choć na rok 1929 liczymy się z wyższą tego artykułu o 30% z powodu zmonopolizowania sprzedaży przez Syndykat praski.

Co do gatunku materiałów, to mimo podrożenia cen, poprawy nie zaobserwowano, cegła jest nawet nieco gorsza, tak, że na rok 1929 Wydział poza dotychczasowymi dostawcami, poszuka nowych cegielni. Drzewo i cement są niezmiennione, a kamionki wyraźnie straciły na gatunku, tak, że musiano nawet zastosować energiczne środki represyjne w stosunku do dostawy; winą tego leży w nadmiernem forsowaniu produkcji w Czechach, przewyższającym zdolności fabrykacyjne, a braku konkurencji niemieckiej na rynku polskim. Pewna część kamionek zakupiona w polskich fabrykach, okazała się dobrą i Wydział będzie usilnie popierał rodzinną twórczość przemysłową w tym względzie.

Dostawy urządzeń maszynowych i konstrukcji dla Stacji Oczyszczania wykonane przez firmy krajowe i niemieckie (sita ruchome) wypadły ku zupełnemu zadowoleniu, natomiast część dostarczona z Gdańskiej Stoczni nie odpowiada wymaganiom i wymaga jeszcze uzupełnień.

3) Stan zatrudnienia i zarobków.

Robotnicy.

Przy początkowo projektowanym 5-miljonowym programie robót w ramach którego rozwijały się roboty 1928 r. do czerwca włącznie cyfra zatrudnionych robotników sezonowych doszła do **1.072 ludzi** (czerwiec 1928 r.). W związku z podwyższeniem budżetu i rozszerzeniem programu robót rozpoczęto dalsze przyjęcia tak, że maksymalne zatrudnienie od lipca do października 1928 r. dochodziło do **1.861 robotników**, spadając w listopadzie i grudniu przy normalnej likwidacji pracy.

Porównywując cyfry zatrudnienia z latami ubiegłymi otrzymujemy tabelę zatrudnień, podzieloną na okresy następujące:

Miesiące:	Okresy pracy:	1925	1926	1927	1928	Okresy pracy:
Styczeń		97,	54	149	108	
Luty	Zawieszenia robót	I 141	I 54	I 148	I 130	Zawieszenia robót.
Marzec	"	" 188	II 439	II 454	" 151	
Kwiecień	"	" 361	" 1313	" 1491	II 904	Przygotowawczy.
Maj	Przygotowawczy	II 781	" 1452	" 1742	IIIa 1072	
Czerwiec	"	" 1282	" 1506	" 1718	" 1429	
Lipiec	"	" 1656	" 1404	" 1686	" 1629	
Sierpień	Pełnej pracy	III 1969	III 1274	III 1574	IIIb 1727	Pełnej pracy.
Wrzesień	"	" 2469	" 1429	" 1467	" 1861	
Październik	"	" 1633	" 1296	" 1269	" 1850	
Listopad	Likwidacji i przerwy w zimie	" 361	" 1151	" 729	" 1629	
Grudzień		IV 36	IV 239	IV 118	IV 341	Likwidacji i pracy zimowej.

Z powyższego zestawienia można otrzymać nast. cyfry średniego zatrudnienia w miesiącach pełnej pracy: Rok 1925 — 1.932 robotników, rok 1926 — 1.353 robotników, rok 1927 — 1.409 robotników, rok 1928 — 1.687 robotników, przyczem należy zaznaczyć, że zakres robót w latach 1925 i 1926 był mniej więcej jednakowy, w 1927 nieco większy, doznając znacznego powiększenia dopiero w 1928 roku. Decydujący wpływ na zmiany liczby przeciętnego zatrudnienia wywarł tutaj element wprowadzenia w roku 1926 pracy akordowej.

W roku 1925 robót akordowych nie było zupełnie i to, łącznie z ogólnym brakiem kwalifikacji ludzi tłumaczyła stosunkowo wysoką cyfrę zatrudnienia. W roku 1926 wprowadzono stopniowo akord, dochodząc do przeciętnej cyfry **282 robotników** stanowiących około 20% ogólnego zatrudnienia. Wprowadzenie akordu łącznie z usprawnieniem organizacji pracy i wykwalifikowaniem ludzi dało już wyraźny wynik oszczędności.

W roku 1927 wprowadzono akord obowiązkowo. Początkowo natrafiało to na opór ze strony robotników, jednakże praktyka wykazała, że żądana ilość pracy jest łatwo osiągalna i daje znaczne zwiększenie zarobków. Od jesieni 1927 roku uważano za karę przeniesienia na robotę dniówkową. Liczba przeciętna robotników akordowych doszła konsekwentnie w 1927 roku do liczby przeciętnej **648 robotników**, stanowiąc ok. 50% pełnego zatrudnienia.

W roku 1928 stosunki nie uległy zmianie. Ogólne zwiększenie zatrudnienia spowodowane było zwiększeniem zakresu robót. Cyfra zatrudnienia w akordzie utrzymała się co prawda w niezmienionej wysokości **664 robotników (40%)**, ponieważ szereg robót jak montaż maszyn, zasyпка i fugowanie i t. p. musiały pozostać na dniówce.

Stawki robotnicze doznały w ciągu ubiegłych 4 lat lat silnego wzrostu, poniżej zamieszczona tabelka podaje charakterystyczne płace (godzinowe).

Kategorie pracy.	1925	1926	1927	1928
Robotnicy niewykwalifikowani	45 gr.	60 gr.	65 gr.	85 gr.
Pomoc fachowa	60 gr.	70 gr.	75 gr.	95 gr.
Rzemieślnicy (murarze, cieśle etc.)	1.00 gr.	1.20 gr.	1.30 gr.	1.50 gr.
Majstrowie	1.40 gr.	1.50 gr.	1.80 gr.	2.20 gr.

Płace akordowe. W roku 1926 były one ustalone próbnie przez Kierowników Odcinków — wyłącznie dla robót ziemnych i dopiero na zasadzie doświadczeń i teoretycznych wyliczeń ustalono stawki dla robót ziemnych na rok 1927. Podzielono grunty na 4 kategorie (luźne spojenie, mała zawartość, znaczna zawartość i przejściowa do skalistych) oraz 6 stopni zależnie od głębokości.

W roku 1928 poddano stawki rewizji, pod względem wydajności i wysokości zarobków.

Stawki akordowe ziemne.

Kategoria stawki za m ³	1927 r.		1928 r.	
	Od 0 m. do 2 m.	Od 10 m. do 12 m.	Od 0 m. do 2 m.	Od 10 m. do 12 m.
I. Ziemia luźna (piasek)	1.—	4.50	1.20	5.40
II. Ziemia o małej zawartości, piaszczysta i t. p.	1.33	6.—	1.60	7.20
III. Ziemia o znacznej zawartości (głina, margiel)	1.67	7.50	2.—	9.—
IV. Ziemia przejściowa do skalistych (kopalń i t. p.)	2.—	9.—	2.40	10.80
Dodatek za wodę	5%	15%	5%	20%
Zwiększenie za odrzutkę 10 m ³		0.75 gr.		0.90 gr.

Zwiększenie stawek akordowych w 1928 r. wyniosło 20% w stosunku do 1927 r. Dalej wprowadzono w roku 1928 akord w szalowaniu wykopu i w robocie mularskiej dla gładkiego kanału.

Cena akordu przy szalowaniu wykopu wyniosła w zależności od głębokości wykopu, przy zasadniczej szerokości wykopu 1 metr:

od 70 gr. do 1.20 za 1 m², Szalowanie szerszych wykopów od 1 metra było odpowiednim obliczeniem podwyższone i za szczególnie trudne szalowania (w gruntach wyjątkowo słabych) doliczano dodatek 10—50%.

Cena akordu przy robotach była:

Dolne pierścienie (zewnątrzne)	zł. 60.— za 1.000 szt. cegły
Dolne pierścienie (lico wewnętrzne)	zł. 75.— za 1.000 szt. cegły
Górne sklepienie	zł. 40.— za 1.000 szt. cegły

Dla kanałów I i II klasy jednopierścieniowych podwyższano powyższe stawki o 20%. Stawki wyżej podane zwiększały zarobki robotnicze z dniówki o 20—40% przy identycznym 8-godzinnym dniu pracy.

U w a g a: Akordy transportu, wyładunku i t. p. znajdują się w rozdziale „Dział Gospodarczy”.

Wszystkie dane dotyczące robotnika, a więc jego stan osobisty, czas zatrudnienia i wysokość zarobków każdodziennych są notowane **w kartotece.** Jako podstawa, służą listy płacy i specjalne raporty tygodniowe, nadsyłane przez Odcinki.

Urzednicy.

Personel Wydziału wynosił na 1 stycznia 1928 r. 44 urzędników, w ciągu roku 1928 zwolniono 2 i przyjęto 1 pracownika tak, że stan personelu na dzień 31. 12. 1928 roku wynosił:

43 urzędników, podzielonych na następujące Działy:

I. Biuro Główne: Naczelny Inżynier i Zast. Nacz. Inż.	2	urzędników
a) Sekretarjat	5	„
b) Buchalterja	5	„
c) Biuro Techniczne	7	„
II. Dział Gospodarczy (Magazyn, warsztaty i transporty	8	„
III. Dział Budowy Kanałów ulicznych	11	„
IV. Inspekcja Sieci kanałowej	1	„
V. Kontrola (z ramienia Magistratu m. Łodzi)	1	„
VI. Dział Konserwacji Starej Sieci Kanałowej	3	„
Razem	43	urzędników

Pobory personelu zostały zgodnie z odnośniami rozporządzeniami obowiązującymi ogólnie dla urzędników państwowych i samorządowych podwyższone z początkiem 1928 r. o 15% w stosunku do poborów za 1927 r.

c) Sprawozdanie kasowe na 31. XII. 1928 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Budowa Kanalizacji	Utrzymanie starej sieci kanaliza- cyjnej	R a z e m
A. Dochody.			
A. Saldo na 1. I. 1928 roku	11.664,32		11.694,32
B. Kasa Miejska:			
1) z wpływów na budowę	7.802.577,58		
2) na r-ki różnych za roboty zlecone	296.079,55		8.098.657,13
C. Wpływy wydziału:			
1) R-k Eksploatacji Sieci			
a) Za wykonane połączenia	7.500,—		
b) Za odrisy planów i inspekcji	4.531,—		12.031,—
2) Różne			
Za sprzedane wyroby, materiały, rysunki i t. p. zwroty	28.260,88		28.260,88
D. Utrzymanie starych kanałów			
a) Zwrot z Magistratu za 1927 rok		220.317,97	
b) Wpływy z opłat kanał		21.642,75	
c) Różne		200,35	242.161,07
E. Depozyty	4.721,—		4.721,—
F. Sumy przechodnie	9.797,30		9.797,30
R a z e m	8.165.161,63	242.161,07	8.407.322,70

WYSZCZEGÓLNIENIE	Budowa Kanalizacji	Utrzymanie starej sieci kanaliza- cyjnej	R a z e m
B. Wydatki.			
A. Materiały:			
1) Dostawcom za materiały	2.636.563,08		
2) Cła	136.910,43		
3) Przewozy kolejowe	425.620,40		3.199.093,91
B. Robocizna:			
1) Pracownicy miesięczni	371.845,46	15.859,53	
2) Pracownicy dniówkowi	1.963.199,73	114.538,38	
3) Pracownicy akordowi	1.307.813,69	—	
4) Zapomogi i gratyfikacje	234.941,49	7.598,10	
5) Przedsiębiorcy za roboty	789.610,10	14.207,37	4.819.613,85
C. Różne			
Komorne. proc. od pożyczek. opłaty i t. p.	281.944,70	2.070,86	284.015,56
D. Depozyty			
	5.856,94		5.856,94
F. Sumy przechodnie			
	16.268,55		16.268,55
G. Saldo na 1. I. 1929 roku			
	82.473,89		82.473,89
R a z e m	8.253.048,46	154.274,24	8.407.322,70

d) Prace Techniczne.

1) **Biuro techniczne** wykonało w roku 1928 ogółem 300 rysunków technicznych, w szczególności: plany sytuacyjne i rysunki szczegółowe programu robót na rok 1928, 17 planów rewizyjnych kanałów, 43 odrysy z planów rewizyjnych dla połączeń domowych i plany szczegółowe Stacji Oczyszczania Ścieków. Poza tem rozpoczęto prace nad normalizacją budowli specjalnych i armatury żelaznej kanałów.

2) **Prace pomiarowe** w roku 1928 wykonane były następujące: wytrasowano osiem kanałów na 22 ulicach ogólnej długości 15½ klm., pomierzono dla sporządzenia planów sytuacyjnych ulice zamiejskie, tereny rz. Karolewki, część rz. Jasieni na ogólnym obwodzie 4½ klm. Wykonano precyzyjną niwelację 53 reperów na dług. 15 klm., niwelację Jasieni i profilu Kolektora Nr. III ogółem 7 klm. Dla kontroli dokonano 145 pomiarów niwelacyjnych dna budowanych kanałów.

e) Nabycie gruntów.

W latach 1924/1927 nabyto dla kanalizacji:

166 działek gruntów og. pow. 77 ha 9123 m² za cenę zł. 270,656.44.

W roku 1928 — 19 działek gruntów og. pow. 3 ha 5841 m² za cenę zł. 11,175.45.

Razem na 31. 12. 1929 roku — 185 działek gruntów og. pow. 81 ha 4964 m² za cenę zł. 281,831.89.

Dla wodociągu stan posiadania pozostał niezmienny:

2 place og. pow. 25 ha 3073 m² wartości zł. 101.000.—.

f) Kontrola.

Kontroli Wydziału dokonuje z ramienia Magistratu Główny Kontroler, prowadząc kontrole faktyczne na miejscach budowy i dostawy materiałów i sprawdzając dokumenty buchalteryjne i kasowe (rachunki i listy płacy).

VII. Zakończenie.

Sprawozdanie powyższe przedstawia dorobek pracy Wydziału Kanalizacji i Wodociągów za rok 1928, łącząc ogólne wyniki ubiegłych 4 lat.

Wnioski, jakie daje obraz rozwoju sieci kanalizacyjnej miejskiej do 1928 roku włącznie, pozwalają przewidywać zakończenie całej pierwszej Serji w ciągu najbliższych 6 lat, przy niezmienionych warunkach finansowania budowy.

Uruchomienie sieci, już dokonane, będzie co rok czyniło dalsze postępy, gdyż główne roboty dla zlewni I i 88, obejmujących $\frac{3}{4}$ powierzchni miasta, od ulic Konstantynowskiej — Pomorskiej na południe do krańców ul. Obywatelskiej, są gotowe. Kolektor III dla północnej części miasta (Bałuty) będzie wybudowany w roku 1929 i wtedy całość robót zasadniczych będzie ukończona.

Budowa połączeń domowych i ustawianie studzienek ulicznych będą dalej automatycznie rozwijane, jako czynności eksploatacyjne sieci.

Ten korzystny stan robót kanalizacyjnych wysuwa na pierwszy plan konieczność budowy wodociągu miejskiego, naturalnego uzupełnienia całokształtu inwestycji higienicznych miasta.

SPRAWOZDANIE**z działalności Wydziału Plantacyj Miejskich w r. 1928.**

Klęską dla rezerwatu roślinnego, otaczającego przed wojną miasto, było wycięcie w roku 1915 $\frac{3}{4}$ lasu przy szosie Rokicińskiej i znacznej części przy szosie Konstantynowskiej. Wskutek tego władze samorządowe zmuszone zostały do intensywnej pracy w kierunku możliwie szybkiego uzupełnienia strat w zadrzewieniu. Brak odpowiednich terenów w śródmieściu skierował inicjatywę samorządu na tereny podmiejskie, czego wynikiem było zapoczątkowanie w roku 1923 budowy na Polesiu Konstantynowskim wielkiego Parku Ludowego, którego obszar wyniesie przeszło 300 ha. Sprawę tę prowadzi obecnie Wydział Plantacyj Miejskich, powołany do życia jako samodzielna jednostka organizacyjna z dniem 1.IV. 1928 roku.

W latach 1927 i 1928 wykonano przy budowie Parku Ludowego następujące prace:

- 1) wykopano, wymodelowano i odarnowano stawy na przestrzeni 30 ha, oraz zbudowano kaskady kamieniobetonowe pojemności 180 m.³;
- 2) zaprowadzono drenaż, odwadniający szkółki drzew i krzewów, wskutek czego woda wpływa do stawów;
- 3) splantowano i przeregulowano tereny pod przyszłe skupiny i trawniki, na powierzchni 178.038 m.²;
- 4) zasadzono 140.900 drzew i krzewów;
- 5) wykonano w $\frac{3}{4}$ wielki stadion sportowy, którego obszar wynosić ma 10 ha;

6) ogrodzono teren Parku drutem kolczastym na słupach betonowych na przestrzeni 1520 m. b.

Przy robotach powyższych Wydział Plantacji zatrudniał: w 1927 roku — 1020 robotników sezonowych, zaś w 1928 roku — 1308. W roku 1928 na rozbudowę Parku Ludowego wydatkowano około 2.200.000 zł.

W roku 1927 miasto zyskało dwa kwietniki: na Placu Wolności, obszaru 0,19 ha i na Placu Dąbrowskiego, obszaru 0,87 ha.

Ponadto w parku „Źródlika” Wydział Plantacji wydzielił teren na założenie ogródka szkolno-botanicznego, gdzie zasadzono odpowiednie rośliny i krzewy, oraz założono basen betonowy dla roślin wodnych i urządzono zwały kamienne dla roślin skalnych.

Z robót konserwacyjnych i inwestycyjnych, wykonanych na terenie istniejących parków miejskich wymienić należy:

A) W parku „Źródlika”:

1) postawienie od strony ulic Rokicińskiej i Wodnego Rynku parkanu żelaznego na podmurowaniu, długości 275 m. b.; 2) przebudowanie części budynku kuchennego na przechowalnię roślin; 3) otynkowanie domu mieszkalnego.

B) W parku im. ks. Poniatowskiego:

1) założenie megafonów, przez które nadaje się 4 razy w tygodniu koncerty dla publiczności; 2) postawienie altany przy budynku mieszkalnym; 3) zbudowanie mostu na stawie; 4) postawienie bramy na podmurowaniu od strony ulicy Towarowej.

C) Na terenie wszystkich parków:

1) obsadzanie drzewami i krzewami luk po roślinach zmarniałych względnie nieodpowiednich; 2) przekopanie i obsianie trawą trawników obszaru 77,000 mtr.²; 3) dekorowanie trawników i skupin kwiatami; 4) zwirowanie, wałowanie i gracowanie dróg na powierzchni 426,508 mtr.²; 5) okopanie i wypalikowanie 6.649 drzew parkowych alejowych.

Prowadzone przez Wydział Plantacji, jako instytucje w zasadzie samowystarczalne, Zakłady: Hodowli Roślin i Szkółek drzew i krzewów w okresie sprawozdawczym funkcjonowały następująco:

1) Zakład Hodowli Roślin:

Wyhodowano ogółem w roku 1927: roślin dekoracyjnych sezonowych szt. 485.000, roślin dekoracyjnych trwałych szt. 35.000; w roku 1928: roślin dekoracyjnych sezonowych szt. 495.000, roślin dekoracyjnych trwałych 37.000.

Na utrzymanie Zakładu w roku budżetowym 1927/8 wydatkowano zł. 132,515; uzyskano ze sprzedaży roślin — zł. 138,512. — W roku budżetowym 1928/9 wydatkowano zł. 184,984; uzyskano ze sprzedaży roślin zł. 193,344. Zakład powiększony został ostatnio o 2 szklarnie i 1 nową przechowalnię roślin.

Prócz tego: a) zbudowano dół biologiczny; b) zbudowano most mурowany nad korytem rzeki Łódki, z uregulowaniem samego koryta i obdarnowaniem skarp; c) wykonano kanał splawowy mурowany i kryte ścieki do rzeki Łódki; d) założono chodniki betonowe przed Zakładem na ulicy Brzezińskiej na długości 230 m. b. i założono trawniki przed parkanem na tej samej długości; e) rozszerzono sieć wodociagową.

2) Zakład szkółek drzew i krzewów.

Do zadrzewienia ulic i parków szkółki dostarczyły: w 1927 roku: drzew sztuk 1960, za sumę zł. 13,000.20 i krzewów sztuk 11,800, za sumę zł. 17,700.—; w 1928 roku: drzew sztuk 4183, za sumę zł. 23,977.— i krzewów sztuk 67,946 za sumę zł. 38,263.50.

Poza tem sprzedano w roku 1928 osobom prywatnym drzew szt. 92, za sumę zł. 354 i krzewów szt. 917, za sumę zł. 620.60.

Rośliny hodowane w szkółkach podlegają częstemu przesadzaniu, co pociąga za sobą konieczność częściowej regulacji terenu, względnie okopywanie i odchwaszczanie. W okresie sprawozdawczym przekopano kwatery na sprzestrzeni 344.740 m.². Szkółki zostały częściowo zdrenowane oraz ogrodzone parkanem z drutu kolczastego na słupach betonowych na obwodzie 1700 m. b. Pozatem teren szkółek powiększono z 6 do 18 ha.

Brak odpowiedniej gleby, wysoki koszt robocizny, oraz nikły narazie przyrost materiału zdatnego do zadrzewienia parków i ulic są powodem, że samowystarczalność szkółek nie może być w najbliższych latach osiągnięta. Wydział Plantacyjny poczynił kroki, zmierzające do uzyskania odpowiedniego terenu, który ma być przez Magistrat wydzielony z obszaru majątku miejskiego Rszew, oraz do zniesienia co do szkółek zasady samowystarczalności do czasu, gdy, dzięki należytemu rozwojowi tej instytucji, będzie można szkółki prowadzić na zasadach handlowych.

Zamierzenia Wydziału Plantacyj w sprawie zadrzewienia wszystkich ulic na terenie Łodzi napotykają na poważne przeszkody z powodu nieuregulowania znacznej liczby ulic oraz ze względu na wąskość ulic w śródmieściu.

W okresie 1927 i 1928 roku zasadzono ogółem 2179 drzew na następujących ulicach:

Brajera	221 szt.	Podgórna	80 szt.
Częstochowska	88 „	Petersburska	111 „
Grabowa	88 „	Sadowa	56 „
Lubelska	42 „	Wilanowska	144 „
Łomżyńska	62 „	Węgnera	56 „
Łakowa	107 „	Wójtowska	80 „
Miła	24 „	Wierzbowa	40 „
Magistracka	132 „	Wodny Rynek	53 „
Mazowiecka	120 „	Wspólna	45 „
Mostowa	197 „	Orla	93 „
Zgierska	249 „	Rokicińska	26 „
Piaseczna	65 „		

Razem 2179 szt.

Zasadzono poza tem na zadrzewionych już ulicach 340 drzew.

Na terenach pozaparkowych wykonano następujące prace, wchodzące w zakres robót plantacyjnych, a związane ze sprawą rozwoju sportów w Łodzi: 1) Wyregulowano boisko, chodniki i skarpe przy stawie na terenie szkoły „Na Rokiciu”; 2) Wyregulowano boisko dla „T. U. R.” przy ulicy Wysokiej; 3) Wyregulowano plac sportowy przy ulicy Rokicińskiej Nr. 41; 4) Wyregulowano boisko przy ulicy Towarowej; 5) Urządzono trawnik z kwietnikiem na terenie boiska „Ł. K. S.”.

KRONIKA MIEJSKA.

Magistrat przedłożył Ministrowi Spraw Wewnętrznych szczegółowy memoriał. Magistrat m. Łodzi opracował szczegółowy memoriał, zawierający dodatkowe wyjaśnienia w sprawach gospodarki miejskiej, które były przedmiotem lustracji. Memoriał ten złożony został na ręce p. Ministra Spraw Wewnętrznych — gen. Składkowskiego, który obiecał dokładnie zapoznać się z treścią memoriału.

Oświetlenie elektrycznością ulic Widzewa. W tych dniach nastąpiło w obecności pp. wiceprezydenta Rapskiego, naczelnika Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich inż. Brzozowskiego i przedstawiciela Elektrowni Łódzkiej włączenie nowego oświetlenia ulicznego dzielnicy Widzewa, której ulice oświetlone zostały na podstawie umowy pomiędzy Magistratem i Elektrownią lampami 500 i 300-watowymi.

Robotnicy sezonowi otrzymają węgiel na kredyt. Związki zawodowe pracowników miejskich zwróciły się do Magistratu z prośbą o zaopatrzenie robotników sezonowych w tani węgiel na zimę przyczem węgiel ten udzielony zostałby na kredyt, zaś ściągnięcie należności nastąpiłoby w kilku ratach tygodniowych.

Wchodząc w ciężkie położenie materialne robotników sezonowych, których ogromna większość z powodów od Magistratu niezależnych pracuje w sezonie bieżącym tylko 3 dni w tygodniu, Magistrat — na wniosek p. prez. Ziemięckiego — postanowił przychylić się do wspomnianej prośby Związków Zawodowych. Robotnicy sezonowi będą mogli otrzymywać po 5 korcy węgla na każdego, należność zaś będzie potrącana w ratach, po 5 zł. tygodniowo. Jednocześnie postanowił Magistrat przedłużyć z dniem 16 b. m. tydzień roboczy do 4-ch dni, ponieważ zaś do końca sezonu pozostaje jeszcze 7 tygodni, przeto zarobek tych 7 dni do-

datkowych wystarczy w zupełności na opłacenie racji węglowej.

Dzieci łódzkie w Rabce. W tych dniach Wydział Opieki Społecznej Magistratu wysłał do Rabki 80 niezamożnych dzieci, które odbędą zaleconą przez lekarzy kurację na koszt miasta. Wysłane zostały obecnie przeważnie dzieci w wieku przedszkolnym, zarówno z rodzin, znajdujących się pod opieką Wydziału, jak z pośród wychowanców prywatnych instytucyj opiekuńczych.

Za przekroczenia ustawy przemysłowej. Orzeczeniami karnymi Urzędu Przemysłowego I-ej Instancji zostało ukaranych kilkunastu właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych za przekroczenia przepisów obowiązującego prawa w zakresie utrzymywania i prowadzenia tychże przedsiębiorstw. Niezadowoleni z tych orzeczeń przemysłowcy wnieśli do Urzędu Przemysłowego żądanie przekazania sprawy do rozstrzygnięcia Sądowi Okręgowemu, któremu to żądaniu — w myśl odnośnych przepisów — uczyniono zadość. W dniu 4 b. m. odbyła się w Sądzie Okręgowym specjalna rozprawa, na której zatwierdzone zostały wszystkie kwestjonowane orzeczenia karne, wydane przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji.

Według statystyki Urzędu Przemysłowego, przeprowadził on dotychczas ogółem 981 rozpraw karnych.

Władze miejskie podejmują walkę z chorobą Heine-Medina. Pod przewodnictwem ławnika d-ra Margolisa, przy udziale pp. d-ra Ładyńskiego, d-ra Mogilnickiego, d-ra Frenkla, d-ra Gundlacha, miejskiego inspektora sanitarnego — d-ra Misjona i kierownika Miejskiej Izby Odkażającej — inż. Kloczkowskiego, odbyła się konferencja w sprawie akcji walki z Heine - Mediną (porażenie dziecięce), której na terenie Łodzi stwierdzono już kilka wypadków.

W wyniku konferencji postanowiono wystąpić do Urzędu Wojewódzkiego o wprowadzenie obowiązku zgłaszania tej choroby i roztoczenie specjalnej pieczy sanitarnej nad powiatem brzezińskim, skąd, jak stwierdzono w dwóch wypadkach, choroba ta została zawleczona do Łodzi.

Konferencja postanowiła umieszczać w szpitalu chore dzieci, w których otoczeniu znajdują się dzieci poniżej lat 3, i zabronić osobom dorosłym z otoczenia chorych, mającym zawodową styczność z dziećmi jak np. nauczycielkom, ochraniarkom, roznosicielkom mleka, — wykonywania obowiązków zawodowych na okres 14 dni. Również i dzieci z otoczenia chorych obowiązywać będzie kwarantanna (zakaz uczęszczania do szkół, ochronek itd.), aż do czasu przeprowadzenia dezynfekcji.

W końcu konferencji omówiono sprawę przeprowadzenia dezynfek-

cji, ustalania drogą wywiadów ew. źródła zarażenia oraz sprawę propagandy dla uświadomienia ogółu mieszkańców o objawach i środkach ostrożności, które winny być przedsięwzięte celem uchronienia dzieci przed tą niebezpieczną, zwłaszcza w okresie niemowlęcym, chorobą.

Zachorowania na choroby zakaźne. W ciągu tygodnia od dnia 1-go do dnia 7 września r. b. włącznie, zgłoszono do Wydziału Zdrowotności Publicznej następujące przypadki chorób zakaźnych:

Dur brzuszny 39 przypadków (w tygodniu poprzednim 37 przypadków), Heine - Medina 3 przypadki (4), czerwonka 2 przypadki (1), płonica 23 przypadki (26), błonica 19 przypadków (16), krztusiec 4 przypadki (—), odra 8 przypadków (14), gorączka połogowa 1 przypadek (11), ospa wietrzna 2 przypadki (1).

Ogółem zanotowano w tygodniu ubiegłym 101 przypadków, w tygodniu poprzednim 109 przypadków.

Z ŻYCIA MIAST POLSKICH.

SAMARZĄD STOLECZNY.

Sprawozdanie budżetowe za rok 1928/29.

Wydział finansowo - podatkowy przedstawił prezydjum Magistratu sprawozdanie rachunkowe wydziałów administracyjnych za okres budżetowy od 1. 4. 1928 r. do 31. 3. 1929 roku. Sprawozdanie to wykazuje: w dochodach 519,655,366 zł., w wydatkach zaś 507,519,608 zł. Z wykazanych cyfr przypada na przychód budżetowy 209,648,224 zł., resztę zaś stanowią sumy obrotowe, depozytowe, specjalne itp. Ostateczne sumy budżetu, zatwierdzone przez Radę Miejską, przewidywały w dochodach miasta zwyczajnych 127,125,134 zł. i w nadzwyczajnych 129,564,974 zł., czyli łącznie 256,690,108 zł., wpływy rzeczywiste natomiast wyniosły: zwyczajne 117,712,396 zł. i nadzwyczajne 91,935,828 zł., czyli

209,648,224 zł. Analiza wydatków poszczególnych wydziałów wykazuje, że w żadnym z nich nie przekroczono preliminowanych sum budżetowych, przeciwnie, dzięki sprawozdaniom miesięcznym, zredukowano wydatki o 9,561,475 zł., w budżecie zaś nadzwycz. mniej o 52,578,550 zł. Zredukowane wydatki dotyczą m. in. komitetu rozbudowy (o 14,587,450 zł. mniej), wydziału finansowo - podatkowego (16,085,778 zł.), inspekcji handlowej (3,651,560 zł.), wydz. technicznego (9,857,547 zł.), wydziału zdrowia publicznego (3,419,557 zł.), wydz. oświaty i kultury (1,579,075 zł.), straży ogniowej (1,028,755 zł.). Zestawienie to świadczy, że miasto, nie osiągnąwszy spodziewanych dochodów nadzw. i pożyczek, zmuszone było ograniczyć swoje plany inwestycyjne. Znamienne, że w dochodach zwyczajnych największą lukę wykazuje wydział szpitalnictwa, któ-

ry zamiast przewidzianych w budżecie 12,571,464 zł., osiągnął tylko 7,074,618 zł., gdy jednocześnie wydatki rzeczywiste tegoż wydziału wynoszą 41,273,256 zł. (21.3% og. budż. miasta). Olbrzymie pozycje zajmują tu należności miasta od kasy chorych i gmin wiejskich za leczenie w szpitalach warszawskich. Jednocześnie uwydatnia się stały wzrost wydatków gminy samorządowej na opiekę społeczną i na utrzymanie szpitali.

W wydatkach nadzwyczajnych gminy, które, mimo zredukowanego planu inwestycyjnego, wyniosły jed-

nak ogólnie 76,986,432 zł., pierwsze miejsce zajmuje budowa i remont dróg oraz różne inwestycje techniczne (11.610.391 zł.), z kolei budowa szkół (8.420.925 zł.). Przedsiębiorstwa miejskie włożyły w inwestycje około 30 milj., majątek zaś miasta w zakupie nieruchomości i terenów zwiększył się o 2,683,077 zł.

Z zestawienia wydatków rzeczowych i personalnych za r. 1928/29 wynika, że w wydatkach zwyczajnych administracyjnych, wydatki rzeczowe wynoszą 152,109,809 zł. (78.1%), wydatki zaś personalne 42,589,100 zł. (21.9%).

OGŁOSZENIE.

Opierając się na Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 sierpnia 1926 roku o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 527), Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 lipca 1928 roku o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów oraz cegły (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 761), Rozporządzeniu Wojewody Łódzkiego z dnia 8 kwietnia 1929 roku, oraz na opinii Komisji do ustalania cen, wyrażonej na posiedzeniu w dniu 10 września 1929 roku — niniejszem podaję do wiadomości mieszkańcom m. Łodzi co następuje:

Uchwałą Magistratu m. Łodzi Nr. 973 z dnia 10 września 1929 roku zostały wyznaczone następujące ceny maksymalne (najwyższe):

Na przetwory zbóż chlebowych za 1 kg.

w hurcie:		w detału:	
mąka pszenna 55%	—	mąka pszenna 55%	zł. 0.75
		chleb razowy	„ 0.36
		bułki	„ 1.10
		(1 kg. bułek winien zawierać 22 sztuk)	

W myśl § 10 zacytowanego wyżej Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych winni żądania lub pobierania cen wyższych od wyznaczonych będą ukarani przez władzę administracyjną I-szej instancji według art. 4 i 5 zacytowanego wyżej Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej **aresztem do 6 tygodni lub grzywną do 10,000.— złotych**, o ile dany czyn nie ulega surowszemu ukaraniu w myśl innych ustaw karnych.

Wyżej wyznaczone ceny maksymalne obowiązują na terenie m. Łodzi od dnia następnego po ogłoszeniu.

Łódź, dnia 12 września 1929 roku.

Prezydent m. Łodzi

(—) Br. Ziemięcki.